

Véleményünk szerint egy olyan negyedévi folyóiratra volna szükségünk, mely az önálló kutatásokon alapuló szakdolgozatok közlésén kívül oly sok irányban elágazódó tudományunk fontosabb irányainak haladásáról tájékoztatást nyújtana, valamint a hazai és külföldi szakfolyóiratokat és szakmunkákat röviden és velősen ismertetné.

Hogy ebbeli tervünket megvalósíthassuk, azzal a kérelemmel fordulunk a tisztelt Választmányhoz, hogy egy ilyen folyóirat megjelenését lehetővé tenni s azt évi 2000 koronával támogatni kegyeskedjék.

A szakosztály a feliratot ezen szövegezésben elfogadta s a Természett. Társulat Választmányához felterjeszteni határozta.

A vér-eső.

Alkalmasint meglepi önöket, ha azt mondom, hogy ezúttal az igazi vér-esőről van szó; nem ama piros vagy vörös eső-cseppekről, melyeknek valamely vulkáni, vagy más eredetű por, avagy mikrobák adták a színét. Igenis, a felhőkből jövő vérről van szó. Tehát nem egyébről, mint hogy a nép a középkortól máig nem mindig leledzett babonában és nem mindig tévedt, mikor azt hitte, hogy a piros eső cseppei valóságos vércseppek. — Ezt a meglepő dolgot Luigi Palazzo, a római központi meteorológiai intézet igazgatójának ama levelében olvasom, amelyet a *Messaggero* című olasz laphoz intézett a márczius 10-iki vörös eső alkalmából. Palazzo e tünemény eredetének a Szahara-sivatagról felsodrott port

tartja. Egy füst alatt azonban említi, hogy van ám igazi vér-eső is. — 1900. május 15-én Messignadi calabriai falucskában esett ilyen. Kétszer is megeredve, több perczig tartott; és a jámbor nép döbbenve látta, hogy ruháin, a köveken, a száradó fehéreneműn és a faleveleken apró vércseppek piroslanak. E foltokat a római közegészségügyi intézetben kémiai és mikroszkópiai vizsgálat alá vetvén, kétség nélkül megállapították, hogy igazi vérről és pedig madárvérről van dolgunk. »A rettentő tüneménynek«, írja Palazzo, »az a legvalószínűbb magyarázata, hogy költöző-madarak — fürjek vagy fecskék — sűrű sokaságban szállva a Földközi-tenger fölött, szélforgatagba kerültek bele és úgy összeverődtek, sodródtak, hogy csurgott a vérök; s ezt a vért azután a szél kivitte Calabriába. Ezt az első pillantásra megmagyarázhatatlan és titokzatos vér-esőt annak idején akadémiai közlésekben ismertették, pater Denza, a nagy tudós és én.« Eddig Luigi Palazzo. — Nem igen tudom, hogy e közlések nálunk ismeretesek volnának; azért hívom fel a dologra a *Természet* olvasóinak figyelmét. Mind a madárvonulás megfigyelőinek, mind a meteorológusoknak igen érdekes problema: elképzelhető-e, hogy a forgószél ilyenmű pusztítást vigyen véghez a költöző madarak között? Maga a pusztítás talán nem is ép rendkívüli; hiszen jól tudjuk, hogyan tizedelik meg a viharok a költöző madarak csapatait; de példa nélkül való a vér fenmaradása a levegőben, továbbhúzódása felhő gyanánt és eső alakjában való lehullása.

Tóth Béla.

VADÁSZAT.

Az agancsos-vad sebjelezéséről.

A hivatásos vadász mesterségében való szakképzettségét az agancsos-vad körüli összes ismeretekben való alapos tájékozottság tanúsítja leginkább. A nyomozás és csapás, a cserkészetek helyes vezetése, a megsebzett vad utánkeresése, a sebvéren való eligazodás képessége, a vérebbel való munka s általában a szarvas- és őz vadászattal összefüggésben álló gyakorlati ismeretek alapos tudása nélkül, melyek az őzet illetőleg e hóban érvényesíthetők legfőbb-

képen: a »szakvadász« jelzőre hivatásos vadász igényt nem tarthat s méltóan szarvaskést nem hordhat oldalán. — Egyik legfőbb fontosságú ezen ismeretek közül a *sebjelezés* mikéntjének és a *sebvér ismertető jeleinek* tudása. Minden szarvasvadász előtt ismeretes dolog az ugyanis, hogy a meglőtt csülkösvad, legkivált a szarvas, csak ritka esetben marad helyben úgy, hogy »tűzben rogyjék össze«, — gyakran még ha a legérzékenyebb részén lett is találva. A legbiztosabb az, hogy a vett (esetleg talán halálos) lövés daczára is egy darabig még elmenekül a lövés helyéről s távolabb rogy össze s leheli ki páráját, — vagy pedig ha elhibázva lett, végleg a világba megy. Ennélfogva igen fontos a vadászra nézve azt tudni, vajjon a vad egyáltalán találva lett-e s

hol, melyik részén? Halálosan-e, vagy csak könnyen sebesült? — mit a *jelzésből* és *sebvérről* ítéltünk meg és bírálhatunk el a kapcsolatos körülmények tekintetbe vételével alaposan s a legtöbbször teljes biztonsággal, a melyre azután a vad megkerítését célzó okszerű eljárás mikéntlenjének feladatát alapíthatjuk. Szóval a szarvasvadásznak ismernie kell a lövés hatását és milyen voltát, — a mit a vadnak a fegyverdurranás alkalmával történő *megugrásából*, a *lábnyomokból* és kiváltképen a hátrahagyott *vércseppek* (sebvér) s egyéb jelek, mint *csontszilánkok*, *bőr*, *szőr-hullványok*-ból stb. ítéltünk meg. Egyébiránt *jelzés* alatt azt a különböző mozdulatát vagy viselkedését értjük a vadnak, melyet a lövés pillanatában tesz és pedig akkor is, ha megsebesült és akkor is, ha elhibázott. Természetesen aszerint, hogy a vad hol, melyik részén lett találva, *különféleképen is jelez*, melyből a sebesülés mérvére, könnyebb vagy súlyosabb voltára bizony következtethetni a hátrahagyott, már említett *jelekkel* kapcsolatban, de a gyakorlott szem egyelőre ezek nélkül is gyakran. Az mindenesetre bizonyos, hogy a hátrahagyott *jelek* a vad találásának a legbiztosabb, csalhatatlan tanúsítói; de a találás valószínűsége gyakran ezek nélkül sincs kizárva, amennyiben épen nem bizonyos az minden esetben, hogy a meglőtt, sőt jól talált vad közvetlen a lövés helyén találásra valló jeleket hagy hátra; de a jól talált vadnál ezeket távolabb mégis megtaláljuk. Egyébiránt a gyakorlott vadász már a lövés pillanatában teljesen tisztában van azzal, vajjon eltalálta-e vadját, vagy sem; amit különben a vad is rögtön és biztosan jelez. Hibás lövés esetén ugyanis minden feltűnőbb viselkedés nélkül a legtöbbször rögtön elugrik, vagy elira-

modik a vad s rövid menekülés után megáll, visszatekint s csak azután folytatja több-kevesebb vehemenciával menekülését. Futásban lövésnél, vagy igen közeli ráhibázás esetében azonban ijedtségében a hátsó lábaival néha kirúg, egyébként pedig semmi más feltűnőbb mozdulatot nem tesz; ellenben ha eltalálta a lövés, minden esetben *magasra ugrik* (ez a tulajdonképeni *jelzés*), vagy pedig *erősen kirúg* s úgy szökik tova. Igen erős sebzésnél léptei tétovák, ingadozók s ilyenkor a legtöbb esetben elhagyja a falkát vagy társait s a legközelebbi sűrűben elfekszik; — könnyű sebzés esetén azonban nem válik ki meglőtt szárnyasvad módjára. Egyébiránt a *sebjelzéseket* illetőleg a tapasztalás a következőkre tanít bennünket — megjegyezvén itt, hogy eme *jelzések* a vad különböző testrészének találása szerint különbözők ugyan, de ugyanazon lövési eseteknél mindig ugyanazok:

1. *Lapoczká-(vállap) lövésnél* a vad némelykor vadászmondás szerint »tűzben esik el,« majd (a legtöbbször) csülökre kap, de csakhamar ismét felbukik és helyben marad. Igen jól alkalmazott vállap-lövésnél azonban, pl. ha a golyó a szívet is átfúrta, a vad magasra szökik, de ezen jelzés nélkül is néha meglövetése helyétől nem messze összeesik.

2. *Magas vállap-lövésnél*, midőn ugyanis a golyó a szív kamrát átjárja: a vad magas ugrást tesz, azután többször előre szökik s gyakran pár ugrás után már összeesik, vagy pedig a vett lövés után rövidesen elfekszik.

3. *Mély vállap-lövésnél*, vagy *borda-lövésnél* a vad rögtön összerogy, de ismét felugrik, kissé tá-molyog, de azután elmenekül s többnyire elpusztul; — ellenben ha a legnemesebb belső részek alul lesznek találva: a lövés szintén halálos, bárha a vad csülökre kapna is. — Ha vállap-lövésnél a golyó kissé hátul talált, az ekként sebzett vadnál rendszeren a tüdő van sebezve. Ilyenkor a lövés pillanatában a szokott magasra szökést szintén megteszi ugyan a vad, de azután eliramlik, esetleg a falkából azonnal kivált s a sűrűst keresi, hol elfekszik és köhög, prűszkölő és hörgő hangokat adva vergődik. Ez a lövés is halálos.

4. *A szív- (v. kamra), vállap- és tüdő-lövésnél* a jelzés ugyanaz: a vad lövés után magasra és *előre ugrik*, illetve úgy látszik, mintha előre akarna bukni (ami néha meg is történik), azonban gyorsan összeszedvén magát s mind a négy lábát felkapva, vad futással elmenekül, de rövid idő múltán nyílsebes szökés közben hátrafelé bukva, kimúlik. Némelykor megesik, hogy futás közben a legközelebbi sűrűségbe szökik, ahol azonban csakhamar összeesik és megdermed.

5. *A sügy-lövés* is — ha nem horzsol — halálos. A vad, midőn a lövést megkapja, a legtöbb esetben magasra szökik és néha hanyatt is vágódik, vagy pedig magasra ágaskodva, magát hára veti s helyben összeesik s gyorsan megdermed.

6. *Vékonyán löve*, vagy *máj-lövés* esetén a lövés pillanatában mindig erősen kirúg a vad s hátát meggömbítve, vékonyát pedig behúzza, lassan s nem messze megy el, hamar s igen megbetegszik s fekvésében kínos vergődés közt múlik ki. Az ekképen tönkrelőtt vadnak erős sebesülése daczára se tanácsos egyhamarjában utána menni, mert fektéből felzavartván — úgy elmegy, hogy soha többé szem elé nem kapható, vagy legalább is csak hosszas hajszolás után keríthetjük birtokunkba.

Két, sőt három órai nyugtot is tanácsos az ilyen vadnak hagyni.

7. *Vese-lövésnél* a vad háta feltűnően meggömbül s egész testében remegni kezd, majd pedig lassan összeesik.

8. *Lép-lövésnél*, mielőtt összeesik a vad, rövid ugrásokat tesz, azután pedig sajátságos panaszos hangokat adva, megdermed.

9. *Gyomor-lövésnél* a vad összerántja magát s kevésbé magas szökéssel jelez, mint a főtt említett halálos lövések eseteiben s bátran fut előre.

10. *Bél-lövésnél* vagy kirúg hátsó lábaival, vagy pedig összerántja magát a vad; háta meggömbül s mindkét hasoldala feltűnően felduzzad, — de mindazonáltal nyílsebes futással iramodik el és messze elmegy, míg végre a sűrűben megfekszik. Fektében is gubbasztott testtartása van a bél-lövést kapott vadnak, vagy pedig épen ellenkezőleg, erősen kinyújtózza fekszik és a farkát is egyenesre kinyújtja.

11. *Fej-lövésnél* a vad magasra ugrik és összeesik, vagy pedig tűzben esik össze és rövid vergődés után kimúlik. Ha azonban oldalról a szem alatt (illetve az orr felső részébe) vág be a golyó, tehát nemesebb részt nem érint: ez esetben ajánlja magát a vad és utánkeresése teljesen hiábavaló fáradság.

12. *Nyak-lövésnél* a vad tűzben esik össze, feltéve, ha a nyakcsigolyát találta és zúzta össze a golyó; ellenkező esetben pedig a vad magasra szökve megfutamodik és közelebb, vagy távolabb elesve, kimúlik. Az is előfordul az ily lövéseknél, hogy a lövés pillanatában összerogyott vad ismét csülökre kap s gyors, közép-magasságú ugrásokkal (fejét magasra tartva) menekülni igyekszik. Egyébiránt a nyaklövés csak olyankor feltétlenül halálos, ha nyakcsigolyák sérültek meg, vagy pedig ütér, vagy légcső lett találva. *Lakatos Károly.*

(Folytatjuk.)

TUDÓSÍTÁSOK

T. Szerkesztőség! Miután b. lapjukban már többször volt szó arról, hogy az *erdei szalonka* költ-e hazánkban; erre vonatkozólag legyen szabad saját tapasztalatomat elmondani. — Itt minálunk Ungmegyében az erdei szalonka a magasabb hegyekben minden évben szokott költeni; augusztus-szeptemberben nem egyszer láttam és halottam őket húzni. — Ma délelőtt azonban ide lenn a pagonyomban, 360 m. tengerszín feletti magasságban, találtam egy fiát vezető erdei szalonkát. A kotló a foglyok szokásaként röppent fel és mintegy egyméternyi magasan húzott el; míg a 4 csíkos fiatal ellenkező irányban szétfutott. — Fészküket a legszorgosabb keresés daczára sem tudtuk feltalálni, jóllehet az ilyenekben ügyes vadász-suhanczom ugyancsak kereste. — A kereséssel mintegy 10 percz telt el. Alig haladtam e helytől 20 lépésnyire, a gerinczen egy sajátságos hang ütötte meg a fületem, mely mindig közelebb jött. Nemsokára gyenge zörejt hallok és közvetlen előttem, alig 10

